Zapsės upės 1-osios gyvenvietės kasinėjimai iš esmės baigti. Gausiausia ir pagrindinė gyvenvietės medžiaga bei aptikti objektai skirtini II tūkstantmečiui pr. Kr.–vėlyvajam neolitui–žalvario amžiaus pradžiai. Kartu surasta ir ankstyvesniam, vidurinio ar vėlyvojo mezolito laikotarpiui būdingų radinių, nuo daugumos besiskiriančių gamybos technika ir patina. Greičiausiai tai trumpalaikės mezolito stovyklos pėdsakai.

Vygandas Juodagalvis

Zapsė river settlement No 1

In 1997 LNM continued a research of Zapsė river settlement No 1. An area of 154 m^2 was examined. The 20 cm thick habitation zone contained an oval pit with 61 flint artifacts only. A total of 2457 flint artifacts as well as 23 fine potsherds were collected in the settlement. Most of them are ascribed to the 2nd millennium B.C.– late Neolithic–early Bronze Age.

Vygandas Juodagalvis, Trond Klungseth Lødøen

Tarptautinė kompleksinė ekspedicija Šventojoje 1997 metais

Tarptautinę kompleksinę ekspediciją Šventojoje inicijavo keletas bendradarbiavimo sutarčių, pasirašytų tarp Vilniaus ir Bergeno (Vakarų Norvegija) mokslo institucijų. Ekspedicijoje dalyvavo 10 lietuvių tyrinėtojų iš LNM, LII, Lietuvos Veterinarijos Akademijos ir Lietuvos Geologijos tarnybos, taip pat 7 norvegų tyrinėtojai, atstovaujantys Bergeno universiteto Archeologijos, Botanikos, Zoologijos institutams bei Bergeno muziejui. Ekspedicijai vadovavo Vygandas Juodagalvis ir Asle Bruen Olsen, atskiroms perkasoms – Trond K. Lødøen ir David N. Simpson.

Šventosios 4-osios radimvietės ir 6-osios gyvenvietės archeologiniai tyrinėjimai, vadovaujami R. Rimantienės, buvo vykdomi 1982–1995 m. ir iš esmės yra baigti. Tyrinėjimų duomenys išsamiai aptarti archeologinėje literatūroje, tad 1997 m. ekspedicijos tikslai kiek skyrėsi nuo ankstesniųjų.

Norvegų archeologus domino Vakarų Norvegijai nebūdinga stratigrafinė situacija ir darbo lauko sąlygomis metodai (su organiniais radiniais, ypač mediniais), o lietuviams buvo naudinga susipažinti su norvegų archeologinių kasinėjimų metodika bei dokumentacija. Kitas ne mažiau svarbus aspektas – patikrinti skirtingomis kalbomis kalbančių bei skirtingais metodais dirbančių tyrinėtojų bendradarbiavimo galimybes organizuojant archeologinę ekspediciją, dirbant lauko sąlygomis bei rengiant tyrinėjimų ataskaitą. Gamtininkai, tiesiogiai dalyvaudami archeologiniuose kasinėjimuose, turėjo patikslinti akmens amžiaus gamtinių sąlygų ir paleogeografinę situacijos rekonstrukciją, paimti pavyzdžių paleobotaniniams, diatomėjų ir paleozoologiniams tyrimams.

Šventosios 4-oji radimvietė. Tiriamasis plotas buvo pasirinktas tarp Šventosios 2-osios bei 4-osios radimvietės ir prišlietas prie ŠV 1995 m. tyrinėto 4-osios radimvietės ploto kraštinės. Nuo kranto iškasta 2 m pločio ir 8 m ilgio perkasa gilyn į buvusį ežerą. Stratigrafiškai sluoksniai nesiskyrė nuo ankstesnių metų tyrinėjimų duomenų. 40–65 cm gylyje po velėna ir durpėmis aptiktas žalsvos gitijos sluoksnis, kuris R perkasos dalyje buvo 1,75 m gylyje nuo žemės paviršiaus. Kaip ir ankstesnių tyrinėjimų metu, gitijoje užfiksuoti du kultūrinio sluoksnio horizontai, nesiskiriantys nei spalva, nei sudėtimi. Surasta Narvos ir Rutulinių amforų kultūros šukių, titnaginių radinių, akmeninių pasvarų, kaulų, bučiaus skalų, medžio su apdirbimo žymėmis. Atskirai paminėtini laivelio pavidalo krepšelis iš beržo tošies liepos karna susiūtais galais ir kito tošinio indo ar krepšelio dalis su keliais šuns letenos kaulais. Šis radinys greičiausiai buvo tyčia paskandintas, nes jo viduje aptiktas apskritas akmuo.

Archeologinių kasinėjimų metu buvo sistemingai kaupiama osteologinė medžiaga. Be atskirų pavienių kaulinių radinių tiriamajame plote, buvo paimta grunto mėginių iš trijų stulpelių giliausioje perkasos vietoje. Kiekvienas mėginys buvo 4 cm storio bei 10x25 cm dydžio, sudarė apie 1000 cm^3 ir buvo imamas kas 8 cm. Ten, kur pastebėta didesnė kaulų koncentracija, mėginiai imti kas 4 cm. Iš viso radimvietėje sukaupta 93 paleozoologiniai ir 94 paleobotaniniai mėginiai žiedadulkių analizei, jie tiriami Lietuvos ir Norvegijos laboratorijose.

Šventosios 6-oji gyvenvietė. 21 m² ploto perkasa buvo pasirinkta PV 1983–1988 m. tyrinėto ploto pakraštyje. Be to, buvo iškasti keli šurfai, parenkant vietą tranšėjai. Įsitikinus, jog kultūrinis sluoksnis neišliko, R–V kryptimi per anksčiau ištirtą plotą mechaniniu būdu iškasta 2 m pločio ir 100 m ilgio tranšėja, siekiant patikslinti stratigrafiją ir sudaryti sąlygas diatomėjų bei polinologinių tyrimų mėginiams paimti. Tiriamajame plote kultūrinis gitijos sluoksnis buvo 10–30 cm storio ir slūgsojo po arimu 30 cm gylyje. Žemiau – juostuoto smėlio sluoksnis. Aptikti keli šimtai smulkių Narvos ir Rutulinių amforų kultūros keramikos šukių, gintaro gabalėlių, perdegusių akmenų, aptašytų medinių kuolų. Tyrinėjimų metu mėginta pritaikyti kultūrinio sluoksnio plovimo metodą, tačiau paaiškėjo, jog Šventosios sąlygomis jis nėra efektyvus – gitija vandenyje netirpsta. Sukaupta 220 mėginių diatomėjų ir polinologinėms analizėms. Be pavienių kaulinių radinių, paimta 69 litrai gitijos paleozoologiniams tyrimams.

Be stacionarių tyrinėjimų Šventosios 4-ojoje radimvietėje ir 6-ojoje gyvenvietėje, buvo iškasti keli žvalgomieji šurfai Šventosios 34-ojoje radimvietėje, tačiau čia kultūrinio sluoksnio aptikti nepavyko. 1997 m. kasinėjimai parodė, jog Šventosios apylinkėse dar išliko archeologinių objektų, kuriuos verta tyrinėti arba išsaugoti.

Vygandas Juodagalvis, Trond Klungseth Lødøen

International expedition in Šventoji, 1997

In 1997 a joint expedition of Vilnius and Bergen (Northern Norway) research institutes conducted an examination on Šventoji finding site No 4 and settlement No 6. The findings from site No 4 included: potsherds from Globular Amphora culture, flint artifacts, stone net-sinkers, pieces of treated wood. In settlement No 6 the team observed a few hundreds of potsherds from Narva and Globular Amphora culture, pieces of amber, overburnt stones and poles.